

אֵלֶּה הַחֻלּוֹת

תְּרוּמָה

r0548474308@gmail.com

לע"נ מרת רחל לוי בת תמרה ז"ל

ופניהם איש אל אחיו (כה ה)

בגמ' ב"ב (צט.) כיצד הן עומדים ר' יוחנן ור' אלעזר, חד אמר פניהם איש אל אחיו וחד אמר פניהם לצד הבית ולמאן דאמר פניהם איש אל אחיו הא כתיב (ד"ה ב יג) ופניהם לבית. לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. ולמאן דאמר פניהם לבית הא כתיב ופניהם איש אל אחיו, דמצדדי אצודי.

ויש להבין מאי הנפק"מ בפלוגתתם.

נפק"מ א'

בספר האר עינינו (רוט) נ"ל בדרך רמז שהרי הכרובים היו בדמות תינוק ותינוקת כידוע, וא"כ יש לנו כאן רמזים היאך צריכה להיות ההנהגה שבין איש לאשתו. חד אמר, ופניהם איש אל אחיו, פירושו דאע"פ שהכרובים היו פורשים כנפיים כלפי מעלה, כלומר שזה בא לרמז על האדם שצריך לשאוף להתרומם ולהתעלות לגבהים, מ"מ אל לו להזניח את בן זוגו ותמיד צריך להשתוקק שפניהם יהיו איש אל אחיו דהיינו לא לעלות על חשבון הזולת, והבן זאת.

וחד אמר פניהם אל הבית פי' שאת ההצלחה צריך לחפש בבית ולא מחוצה לו ובפרט אצל האשה כמ"ש (משלי יד א) חכמ נשים בנתה ביתה, וכתיב (ויקרא טז ו) וכיפר בעדו ובעד ביתו ודרשינן (יומא ב.) ביתו זו אשתו, וכן מצינו אצל אסתר (אסתר ב טו) לקח לו לבת, ודרשינן (מגילה יג.) לבית. וזאת מלבד העובדה שמקומם של הכרובים בקודש הקדשים ומאחורי מסך המבדיל, והם סוככים בכנפיהם על הארון שבתוכו נמצאת התורה האלוקית, וכל הזהב שם הוא טהור, ואכמ"ל.

נפק"מ ב'

בספר ברכות שמואל (שניצלער) פרשת ראה. בזמן משה רבינו ע"ה לא היו יכולים לקיים מצוות צדקה בממון לפי שאכלו את המן ולא הצטרכו לממון, אעפ"כ היו נותנים צדקה ומקיימים בוודאי מצוה יקרה זו מפני אהוה ושלוה ורעות לשם מצות הקב"ה וכאוהבים זה לזה, וממילא היו עושים רצונו של מקום ואז הכרובים פניהם איש אל אחיו.

אבל בזמן שלמה המלך מחוייבים היו לתת צדקה מן הדין כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, ואפי' על ימות המשיח נאמר כן (ברכות לד:), ואז אף אם נתון יתן בעל כרחו או מפני איזו פניה, או שאמר שיש לו הוצאות הרבה ואי אפשר לו לתת כאשר ישיתו עליו, אבל מחוייב ע"פ ציווי המלך לתת, ואז הכרובים פניהם לבית, שהרי כך טוען ואומר יש לי בית ואשה בנים ובנות, וזה פי' אל הבית, ואז יש לומר מי הקדימני ואשלם.

נפק"מ ג'

בספר **עין אליהו** (שיק) והנה הנפש החיים הקשה שלכאורה למ"ד פניהם אל הבית קשה בלא משה העמיד הכרובים איש אל אחיו ולמה העמיד שלמה לצדדים. ועי"ש.

והנראה לי בהבנת המאמר ע"ד פשוטו דתלי בפלוגתא בברכות אם צדיקים גמורים עדיפי מבעלי תשובה או בע"ת וכו' (ועי' בסוף פ' אין עומדין).

והנה ישראל עשו תשובה על מעשה העגל ואמרו חז"ל לא היו ישראל ראויין לאותה מעשה רק כדי להורות תשובה לרבים. א"כ כשנאמר בע"ת עדיף, לזאת העמיד משה רבינו ע"ה פניהם איש אל אחיו להורות מעליותא דישראל שהיו בע"ת שהיא יותר מעולה מצדיק גמור.

אבל בימי שלמה דלא חטאו, ולעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי. כמ"ש חז"ל (קידושין). ולכן העמיד הכרובים במצדדי אצדודי, אבל למ"ד צדיקים גמורים עדיפי מבע"ת א"כ ק"ו מה בימי משה שחטאו בעגל אם כל זה העמידם פניהם איש אל אחיו מכ"ש בימי שלמה שעדיין לא חטאו בוודאי מהראוי היה להעמידם פניהם איש אל אחיו. והנה ר"י סובר בברכות שצדיק גמור עדיף ולכן הוא המ"ד שסובר פניהם איש אל אחיו ודו"ק.

נפק"מ ד'

בספר **ניצוצי אור** (מרגליות) מביא בס' שם עולם (אות קנג) כתבתי שברור דר' אלעזר הוא האומר פניהם איש אל אחיו ומתרץ מאי דכתיב פניהם לבית בהבדילו בין זמן שעושין רצונו של מקום לזמן שאין עושין, שכן מצאנו לר"א דורש גם ביומא (ג): דאבא חנן אומר משום ר"א כתוב א' אומר ועשית לך ארון עץ וכתוב א' אומר ועשו ארון עצי שיטים, הא כיצד, כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, וכן בירושלמי (קדושין פ"א ה"ז) מה מקיים ר' לעזר בנים, בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה קרויין בנים, בשעה שאין ישראל עושין רצונו של מקום אינם קרויין בנים.

והמתבונן במאמרי ר"א ימצא כי כאשר הגדיל מעלת הצדיק באומרו שבשביל צדיק אחד עולם נברא (יומא לח): וכל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה (ברכות ו:), כן השפיל בקנאותו לה' ותורתו ערכם של עמי הארץ עד שאמר ר"א כי ע"ה מותר לנוחרו ביוה"כ שחל בשבת ואסור להתלוות עמו בדרך (פסחים מט:). כך אמר ר"א ע"ה אינם חיים לעתיד לבוא שנאמר מתים בל יחיו (כתובות קיא:).

לא כן דרכו והלך דעתו של ר' יוחנן, דאמר ליה לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי, ההוא (הפסוק מתים בל יחיו) במרפא עצמו לעבודה זרה הוא דכתיב (כתובות שם), כי ר"י הוא האומר שהכופר בע"ז לבד כבר נקרא יהודי (מגילה יג). וכאשר אמר ריש לקיש אפי' מי שמשייר חוק אחד נידון בגיהנם, אמר ר"י לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי, אלא אפי' לא למד אלא חוק א' יינצל מגיהנם (סנהדרין קיא:), ולכן ר"י הוא שאמר (שוחר טוב פ' כ"ב) אחד צדיקים ואחד רשעים מקבלים פני השכינה.

נפק"מ ה'

בספר **שיח יצחק** (מני) וקשה למה העמידם תחילה פניהם מצודדים ולא איש אל אחיו ממש. והעניין הוא כמו שכתוב (ברכות לה). ת"ר ואספת דגנך לפי שנאמר (יהושע א ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך וכו' יכול דברים ככתבם, ת"ל ואספת דגנך, הנהג בהם מנהג דרך ארץ, דברי ר' ישמעאל.

רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וכו' תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתם נעשית ע"י אחרים וכו', ובזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י עצמן, שנאמר ואספת דגנך. ולכאורה תמוה דמוקי לקרא ואספת דגנך בזמן שאין עושים רצונו של מקום והא לעיל מינה כתיב (דברים יא ג) והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי וכו' לאהבה וכו' ועלה קאמר ואספת דגנך.

אבל העניין הוא, כי וודאי אין דעת ר' ישמעאל שיהא רשות נתונה לאדם לפרוש ח"ו אף זמן מועט מעסק התורה ולעסוק בפרנסה ויהיה בטל באותה עת לגמרי מעסק התורה ח"ו.

אומנם רמז ר' ישמעאל בלשון הקדוש הנהג בהם מנהג ד"א, ר"ל, עם הדברי תורה, היינו שגם באותו עת ושעה מועטת שאתה עוסק בפרנסה כדי הצורך וההכרח לחיות נפש, על כל פנים ברעיוניי מחשבותיו יהיה מהרהר רק בדברי תורה, וכן אמר רבא לתלמידיו ביומי ניסן ותשרי לא תחזו קמאי (ברכות לה). דייקא, שלא לבוא לבית מדרשו, אבל וודאי שתלמידי רבא לא היו בטלים ח"ו לגמרי מעסק התורה גם בביתם באלה הימים. ואמרו שם הרבה עשו כר"י ועלתה בידם. והרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם היינו רבים דווקא, כי וודאי שלכל ההמון כמעט בלתי אפשרי שיתמידו כל ימיהם רק בעסק התורה שלא לפנות אף שעה מועטת לשום עסק פרנסה ומזונות כלל. וע"ז אמרו (אבות ב ב) כל תורה שאין עמה מלאכה וכו'. אבל יחיד לעצמו שאפשר לו להיות אך עסוק כל ימיו בתורתו ועבודתו יתברך שמו וודאי שחובה מוטלת עליו שלא לפרוש אף זמן מועט מתורה ועבודה לעסק הפרנסה ח"ו וכדעת רשב"י.

והנה פסוק ואספת דגנך הוא מוצא מכלל פרשת והיה, שכולה נאמרה בלשון רבים ופסוק ואספת דגנך נאמר בלשון יחיד, לכן קריא ליה אין עושה רצונו של מקום, כשמפנה עצמו אף מעט לעסק הפרנסה.

וידוע שהכרובים, הא' רומז עליו יתברך שמו, והשני על ישראל סגולתו, וכפי שיעור התקרבותם ודבקותם של ישראל אליו יתברך או להיפך ח"ו היה ניכר הכל בענין עמידת הכרובים דרך נס ופלא, אם פניהם ישר יחזו אליו יתברך שמו, גם הכרובים עמדו אז פניהם איש אל אחיו. ואם הפכו פניהם מעט ומצדד אצדודי כן היה ניכר הענין תיקף בכרובים או אם ח"ו הפכו עורף גם הכרובים ברגע הפכו פניהם איש מעל אחיו לגמרי ח"ו, וכענין שאמרו ז"ל (יומא נד.) שהיו מגלגלים הפרוכת לעולי רגלים ומראים להם הכרובים שהן מעורים זה עם זה ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום וכו'.

והנה דור המדבר שזכו להיות מאוכלי שולחן גבוה לחם מן השמים דבר יום ביומו, ושמלתם לא בלתה מעליהם, ולא היו צריכים לשום עסק פרנסה בעולם כלל, לדברי הכל לא מקרו עושים רצונו של מקום אלא א"כ היו מסתכלים כלפי מעלה ביושר גמור, ומשעבדין את ליבם רק לתורה ולעבודה ויראת ה', יומם ולילה לא תמוש מפיהם דברים ככתבם ממש בלי נטות אל הצד כלל ועיקר, אף שעה קלה לעסק הפרנסה, וכמאמרם ז"ל (ילקוט בשלח רמז רנ"ח ובעל הטורים ריש חוקת) לא נתנה התורה אלא לאוכלי המן.

לכן העמידו אז את הכרובים פניהם איש אל אחיו ממש להראות כי ישר יחזו פניהם יתברך פנים בפנים עם עם קדשו. אמנם בימי שלמה שהיו כלל המון ישראל צריכים ומוכרחים לנטות מעט אל הצד לעסק הפרנסה על כל פנים לחיי נפש, שזה עיקר אמיתת רצונו יתברך לדעת ר' ישמעאל (ברכות לה.) דסבר דלרבים טפי אריך למעבד הכי, וכמו שאמרו באבות (ב ב) יפה ת"ת עם ד"א וכו' וכל תורה שאין עמה מלאכה וכו'. וכל מילי דאבות דחסידיי ניהו, רק שגם בעת עוסקים בפרנסה יהיה ליבם נוהג בחכמה בהרהור דברי תורה.

לכן העמידו אז בתחילה את הכרובים לפי מה שיהיו עושים רצונו של מקום פניהם מצודדים מעט. ועם כל זה היו מעורים (מלאכים א ז לו) כמער איש ולויות, בפנים של חיבה להראות חיבתו יתברך אצלנו שזהו רצונו יתברך כנ"ל. ומאן דאמר שגם בימי שלמה העמידום תחילה לפי מה שהיו עושים רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו ממש סובר כרשב"י.

נסיים ע"ד רמז:

בספר דף על הדף מביא בשם המגיד ממזריטש זי"ע דלפי זה קשים דברי הגמ' (יומא נד:) בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה וכו' והלא זה היה בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום ותירץ עפ"י מה שאמרו חז"ל ביבמות (סב:) חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך.

חד גדיא חד גדיא

הפיט הקדוש הזה שנתקבל בכל קהילות ישראל ונשמע בכל בית יהודי בשמחה ובצהלה בסוף עבודת הקודש של ליל הסדר.

אך מי יודע?

להסביר משלי חכמים וחקותם. מה שייכותו של פיט זה לליל הסדר? מדוע דווקא בסופו של ליל הסדר?

מיהו האבא, הגדי, החתול, הכלב, המקל וכו'? כל כך הרבה תהיות ושאלות!

וכיזע שאלות בפסח.

בהגדה שלפניכם "גדי מקולס" בא יבואו בריעה לקט נפלא של פירושים מתוקים ונחמדים בקצרה ובארוכה. אם על דרך הדרוש ועבודת השם, אם על דרך הגימטריאות והפרפראות, ואם בדרך הפלפול.

לקוראי העלון הנכבדים ניתן להשיג את הספר אצל המחבר במחיר מבצע הכמות מוגבלת

בטל': 0548474308

או במייל: r0548474308@gmail.com

תגובות הארות הנצחות ותרומות יתקבלו בברכה כעת במייל: r0548474308@gmail.com